

BLACK POLITICS

Fekete polgárjogi
küzdelem az USA-ban
1945 után :

Fekete politika Marcus
Garveytől Barack
Obamáig

5. RÉSZ

AZ AMERIKAI FEKETE KÖZÖSSÉG ÉS AZ EGYHÁZ

A Black Politics tanulmányorozatban kísérletet teszünk az amerikai fekete politika összefoglalására. A téma könyvtárnyi irodalmára való tekintettel áttekintésünk teljességre nem törekedhet.

Az összeállításban a századforduló civil kezdeményezéseitől Obama elnökké választásáig mutatjuk be a főbb fekete politikai követeléseket, ügyeket, képviselőket, és a rájuk adott intézményi válaszokat. Ez utóbbiak a mindenkori amerikai elnökjelöltek, kormányzók kampányait, a közpolitikai javaslatokat, és jogi lépéseket jelenti.

Ezen kívül az elemzések kiegészülnek társadalom és intézménytörténeti adatokkal, illetve néhány kampány, így az 1960-as Robert Kennedy, Jesse Jackson 1984-es és Barack Obama 2008-as elnökválasztási kampányainak részletes bemutatásával.

Kiinduló hipotézisünk, hogy Obama sikere nem választható el az őt megelőző történelmi eseményektől, így a déli rasszista Jim Crow rendszer felbomlásától, az 1930-as évek fekete közösségi kezdeményezéseitől, vagy a politikai szocializációban fontos szerepet játszó egyház kampány-tevékenységétől.

Szükségesnek érezzük azt is bemutatni, hogy voltaképpen nem létezik egységes fekete identitás, hanem egy koronként és társadalmanként nagyon is különböző társadalmi konstrukcióról van szó, amelynek létezik egy külvilág számára létrehozott változata, és sok, alternatív fekete identitás is. Ezen kívül figyelmet fordítunk a fekete politikusok médiabeli reprezentációjára is.

Az elemzések nyitva hagyják azt a kérdést, hogy vajon létezik-e hosszú távon önálló, a két nagy párton kívül egy harmadik politikai erő, amely kifejezetten a fekete szavazók képviseletére jött létre. Ha igen, akkor ez feltehetően beleillik többi rendszerellenes, a két nagy párt politikájával elégedetlen protest politikai tömörülésekbe..

A kiadó bízik abban, hogy a téma tanulmányozása akár a magyar etnikai kisebbségi kérdések megoldásához és integrációs formák kidolgozásához is ötleteket, mintákat nyújthat.

5. rész

Az egyház, mint az amerikai fekete közösség méhé

A rabszolgák lelki gondozásról elsősorban a baptista, metodista, kvéker egyházak gondoskodtak, amelyek teológiájukban hangsúlyozták, hogy a rabszolgaság nem Isten által létrehozott intézmény. A metodista egyház későbbiekben a fekete középosztályra támaszkodott, Délen egy erősen hierarchizált szervezetet alakított ki, míg Északon jóval egyenrangúbb viszony volt jellemző az egyház és a hívők között.

A baptista egyház jóval kevésbé hierarchizált, az egyházi vezetők szabad választása jellemző rá, és a hívőket sem kívánja túlzottan ellen-őrzése alá vonni, viszont mind a mai napig jellemző az egyház-községek bőrszín szerinti elkülönülése, vagyis a világos, és sötét bőrszínű feketék által látogatott közösségek. A katolikus egyház különösen Louisianában tudott jelentőssé válni.

Azok a fekete és fehér politikusok, akik sikerrel akarják megszólítani a fekete választókat, a kampányban rendszeresen igénybe veszik a fekete egyházi szervezetek segítségét az adománygyűjtés, a szavazók szállítása, szavazók regisztrálása, és a szavazatszámolás során.

A templomok és egyházi szervezetek vezetői jó kapcsolati tőkével rendelkeznek az adott környéken. A jelölt társadalmi beágyazottságát és egyben sikerét növelheti, ha jó kapcsolatokat ápol a helyi egyházi vezetőkkel, akik a jelölt rendelkezésére bocsájtják a templom tag- és címlistáját, és teljes infrastruktúráját a kampány teljes időtartama alatt.

A templomban a vallási és közösségi rendezvények alkalmával lehetőség van adományok gyűjtésére akár papi bizottságok révén, és kortes beszédek tartására, sőt, a templom szavazóhelyiségként is funkcionálhat.

Az egyházi szervezeten keresztül a fekete szavazók megszólítására a republikánus kampányszakértők a 2000-es évek elején kidolgozták a *Big Tent* stratégiát, amely főleg morális kérdésekkel foglalkozik, úgymint az abortusz jogok, meleg házassága vagy az iskolai imádkozás kérdése.

Mindez nem áll ellentétben azzal a két ténnyel, hogy a templomba járók száma nagymértékben csökken, és a választási kampány részleteiről az egyházközségben elsősorban az idősebb és az alacsonyabban iskolázott fekete szavazók tájékoznak. A templomba járók számának csökkenésével párhuzamosan főleg Atlantában, Chichago-

ban, Dallasban, Oaklandban, Philadelphiában a kisebb közösségi templomok helyét megatemplomok, hálózatként működő szervezetek veszik át; a *The Church of God In Christ* (COGIC) pünkösdista egyház megközelítőleg 200 ezer tagot számol a fenti városokban.

A fekete vallási szervezetek és a templomok évszázadok óta az aktív társadalmi cselekvés, ellenállás, politikai aktivizmus és progresszió szervezetei voltak. Északon a templomok fogadták be és gondoskodtak a szökött rabszolgákról, Délen a templom iskolaként is funkcionált, és ott fogalmazták meg a különböző politikai tiltakozásokat, a rabszolgaság elleni petíciókat. Itt adták ki az első fekete újságot, a *Freedom Journalt*, és itt szerveztek szociális és jótékonyági akciókat is.

Északon még jelentős volt a *National Negro Convention Movement*, amelyet Richard Allen szervezett meg. A templomokban történtek a megbeszélések és a stratégiaalkotás is. Tehát amellett, hogy a templom társadalmi szocializáció szerepét töltötte be és kollektív politikai akciókra sarkalt, a fekete teológia révén az etnikai szolidaritást is erősítette, reményt adott, és kulturális túlélőkészlétként (Sandra L. Barnes) [1] is funkcionált.

A templomok és egyéb vallási intézmények tehát amelyekre sok fekete egyházi vezető a beszédeiben csak, mint a közösségi anyaméhre (Lawrence H. Mamiya) [2] utal, a hitéleti tevékenységen kívül családot, közösségi hálót is jelentenek a hívőknek.

A vallás a rabszolgaság óta összetartó erőként, megküzdési módként is funkcionált az önbecsülés fenntartására, amelyet nagymértékben segített a fekete teológia. Ez a morális értékeket hangsúlyozta, a kiválasztottság-tudatot, egyediséget, és a harcot a társadalmi igazságosságért. Felszabadító teológiának is hívhatjuk, hiszen nagy hangsúlyt helyezett az egyéni boldogságra, és azt vallotta, hogy a rabszolgaság gyűlöletes Isten előtt.

Más értelmezés szerint ennek a teológiának a társadalmi radikalizmus csökkentése is volt a célja, és a beletörődést hangsúlyozta, a jelen körülményeinek elfogadását, amelyért az isteni kegyelem révén, a Túlvilágon nyerik el jutalmukat a hívők.

A fekete teológia narratívája különleges szerepet szán Mózesnek és Jézusnak. Mózesrel kapcsolatban az Exodus, az Egyiptomból a szolgaság földjéről való kivonulás kap nagy hangsúlyt, és benne Mózes, aki kivezette a népét az Ígéret Földjére. Míg Jézussal kapcsolatban a feketék szenvedésével való azonosulás és az ő szenvedéseik átélése kap jelentőséget. Ebben a felfogásban Isten és fekete gyermekei között erős és védelmező

kapcsolat áll fenn, ahol az egyiptomi szolgaság a rabszolga léttel azonos, és ahonnan a kiválasztott fekete vezető, Mózeshez hasonlóan, elvezeti az embereket az Ígéret Földjére, vagyis egy olyan társadalomba, ahol nem létezik rabszolgaság.

A templomi zeneként és énekként szolgáló *gospel* gyakran használja a jeremiádokat, amelyek fő mondanivalója, hogy Isten a gonoszokat megbünteti, és a jókat, így Istene gyermekeit, a feketéket, megjutalmazza. De az erős Isten mellett létező Gonoszról sem feledkezik meg, amely a fehér rasszizmus legváltózatossabb formáit ölti. Konkrét történelmi eseményeket is elmesél a *gospel*. Ezek egyik visszatérő témája a fekete közéleti szereplők és a fekete hívők, mint társadalmi csoport helytállása és győzelme a Jim Crow rendszer rasszista törvényeivel szemben.

A *gospel* a szertartás alatt közösségi cselekvésre sarkall, erősíti az egymásra utaltság érzését, a közös sorsvállalást, és kérdés-felelet formájában a kollektív tudást is elmélyíti a közösség tagjaiban, de a fekete közösségi vezetők prófétai funkcióját is hangsúlyozza.

A templomok és fekete egyházi szervezetek közösségszervező hatékonyságát az NAACP is felismerte és 1947-ben külön templom-szakosztályt hozott létre a szervezeten belül. Ez a szakosztály direkt akciókat szervezett a *grassroot taktika* mentén, vagyis alulról szerveződő, helyi akciókat támogatott, főleg Délen. Ennek - különösen a 60-as években - a szavazói regisztrációs kampányoknál, bojkottoknál volt jelentősége.

Az 1940-es évektől kezdett nagyobb politikai szerepet vállalni a *The Fraternal Council of Negroes Church*, amely Washington DC-ben végzett lobbitevékenységet, főleg képviselőkkel tartotta a kapcsolatot, és tagjai kongresszusi meghallgatásokon vettek részt.

De a fekete egyházi személyek egyedi ügyekben is hallatták a hangjukat. Az 1954-es, a szegregált oktatás felszámolását kimondó *Brown versus Topeka* bírósági határozathoz az oktatással kapcsolatos panaszt a fekete Leon Brown, a St. Mark templom papja terjesztette elő. 1957-ben jön létre Martin Luther King szervezésében a *Southern Christian Leadership Conference* (SCLC). Tagjai közül legtöbben a baptista egyházzal áltak kapcsolatban. Legjelentősebb aktivistái Jesse Jackson, James Lowery, Kelly Miller, Smith James Lawson voltak.

Ezzel egy időben működött a *National Baptist Movement*, az egyik legjelentősebb szervezet,

amely azonban támadta King tiltakozó taktikáját. Elvileg világi szervezet volt, de vallási irányítás alatt is működött a *Student Non Violent Coordination Commitee*, amelynek alapítója Ella Baker volt; alapító okiratát pedig James Lawson pap, az SCLC tagja fogalmazta meg.

Az 1960-as Kennedy kampány nagymértékben támaszkodott a fekete egyházi struktúrára. Ennek köszönhető, hogy november 6-án, pár nappal a választások előtt, két millió szórólap jutott el a fekete szavazókhoz. Ezekon King néhány köszönő mondata szerepelt, és a támogatásáról biztosította Kennedyt, amiért közbenjárt a kiszabadulásáért a birminghami börtönből.

1961-ben alakult meg a *Progressive National Baptist Convention*. Új stratégiákat kívánt alkalmazni *sit-in* (ülősztrájkok szegregációt fenntartó üzletek, szolgáltatók előtt), gazdasági bojkott és *freedom ride* formájában. Ezen kívül a szavazói regisztráció segítését és állampolgári jogok oktatását is felvállalták Délen. Mindehhez az északi nagyvárosokban és egyetemi kampuszokon toborzott aktivisták, a *Freedom Ride* [3] résztvevői az utat államok között közlekedő buszjáratokon tették meg, hogy kikényszerítsék a déli buszállomásokon tapasztalható szegregáció felszámolását.

Ezekre a tiltakozási formákra már korábban is volt példa, 1953-ben a Baton Rouge-i (Louisiana) buszbojkott, és az 1955-56-ben az orangeburgi (Dél-Karolina) gazdasági bojkott idején. Ezek a szelektív a kampányok olyan cégek ellen folytak - főleg a nagyvárosokban - amelyek nem vettek fel fekete munkavállalót, vagy diszkriminációt alkalmaztak a szolgáltatás során a vásárlókkal szemben.

Az akciók hozadéka az lett, hogy egy erőszakmentes tiltakozási formát honosított meg az amerikai politikai kultúrában és felhívta a figyelmet a déli alkotmányellenes törvényekre. Az aktivistákkal és a feketékkel szembeni brutalitás rokonszenvet ébresztett a törvényt és rendet kívánó konzervatív fehérekben is, és végül elérte, hogy a szövetségi hatóságok felszámolták a törvénytől állapottól.

Az állampolgári oktatást Délen többek között a *Freedom Schools* (Mississippi), *Cizizensip Education* szervezték. A program fő célja a szegregált közlekedés felszámolása mellett a fekete szavazói részvétel növelése a fehér döntéshozói pozíciók megválasztásában. Így akarták rádöbenteni a fehér politikusokat, hogy milyen nagymértékben függenek a fekete szavazóktól, és ez által érzékenyebbek lesznek a feketék problémái iránt. Több *sit-in*re is sor került, először 1960 februárja és áprilisa között Greensboroban (Észak-Karolina) a Woolworth áruház éttermében. Az egyik legsikeresebb akció az

1963-as birminghami (Philadelphia) áruház elleni ülősztrájk és bojkott volt.

A *Voter Education Project* keretében az 1964-es Mississippiben zajló *Freedom Summer* programot, ezer főiskolás és egyetemista részvételével, a *National Council of Churches at Western Collage for Woman in Oxford* (Ohio) finanszírozta.

A diákok - köztük 300 nő - közösségi házakban tanítottak állampolgári jogokat és segítettek a szavazói regisztrációnál is. Munkájukat több száz szociális munkás, pap, egyházi vezető, rabbi, orvos, nővér, pszichológus, és az NAACP ügyvédei segítették. A vállalkozás nagy veszélyt hordozott magában, és a nyár folyamán három halálos áldozatot is követelt az aktivisták közül.

1967-ben jött létre a *National Conference of Black Elected Officials*, amely az ekkor 600 főt számláló fontos közhivatalt betöltő fekete kormányzati tisztviselő érdekképviselőt tűzte maga elé. Jelentős részük Délen töltötte be hivatalát és ezért különösen fontos volt, hogy a szervezet kiálljon mellettük. Az igazságtalanul megvádolt tisztviselőkkel kapcsolatos tiltakozó gyűléseket rendszerint templomokban tartották.

A *Partner in Enumerism a Council of Churches* részeként a 70-es évek végén, a 80-as évek elején jelent meg, mint vallási-társadalmi kezdeményezés. Célja, hogy a fehér egyházi közösségekkel építsen ki partnerkapcsolatokat, társadalmi tudatosság-növelő kampányokat tartson a fekete közösség társadalmi problémáiról. Az új társadalmi jelenségekre - úgymint feketékkel szembeni rendőri brutalitás, iskolai szegregáció, - a *Black Clergy of Philadelphia* is több kampányt szervezett.

A fekete egyházi szervezetekhez köthetők az olyan városi szociális programok is, mint a *Project Spirit* nevű belvárosi, szegény családok és egyedülálló anyák számára készült rehabilitációs program, amely egyaránt tartalmaz drogprevenációs és egészségvédelmi foglalkozásokat, ruha- és ételosztást, nappali gyerekelügyeletet és korrepetálást. Mindezek gyakran szövetségi programok helyi változatai, mint például a *Black Enumerical Commission Foster Grandparents* programja Massachusettsben.

A *Congress of National Black Churches* az *Enumerical Business Development Groups*-al közösen szintén belvárosi kerületekben tevékenykedik. Alacsonyabb kamattal ingatlanfejlesztéseket koordinál a belvárosi kerületekben, és az itt működő kisebbségi üzletek számára nyújt vállalkozásfejlesztő csomagokat a közösségfejlesztő programok mellett.

Az állam és egyház viszonya elsősorban az egyházi szervezeteknek nyújtott adomány vagy a pártok által a tőlük elfogadott kampány-szponzoráció kapcsán merül fel, illetve, hogy az egyházi szervezetek gazdasági tevékenysége veszélyezteti-e adómentes státuszukat. Az alkotmány első bekezdésének két passzusa a vallás szabad gyakorlását és a vallás-állam viszonyát szabályozza. A Kongresszus nem korlátozhatja egy vallás gyakorlását, de az állam nem alapíthat és nem is támogathat egy vallást és egy egyházat sem.

A Legfelsőbb Bíróság értelmezte ezt a két passzust, és megállapította, hogy a szabad vallás-gyakorlás azonos a vallás szabadságával, ami nem korlátozható, mert az adott egyén szabadságához tartozik. Ugyanakkor köteles az állam közbelépni, ha valakinek a szabadságát korlátozzák. Hivatkozott az alapító klauzulára is, ugyanakkor olyan kivételeket határozott, meg mint például a papok és vallási vezetők jelenléte a hadseregben.

Az egyházi vagy vallási célokra történő állami költségvetés felhasználásának kérdése 1945 után az egyházi iskolák támogatásának és az iskolai vallásoktatás engedélyezésének témakörében jelentkezett.

1962-ban az *Engel kontra Vitale* ügyben [4] a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a nem egyházi, tehát önkéntes imádkozás, a new yorki iskolában veszélyezteti az alapító klauzulát, mert az állam nem szánhat pénzt vallási tevékenységre állami iskolában.

1985-ben a *Wallace kontra Jeffree* ügyben [5] a Legfelsőbb Bíróság hatályon kívül helyezett egy állami törvényt, amely felügyelte az egy perc néma csend és imádkozás tilalmát minden állami középiskolában.

1990-ben a Legfelsőbb Bíróság jóváhagyta azt a Kongresszusi egyenlő elbánást biztosító törvényt, amely lehetővé tette, hogy vallási szervezetek állami iskolákban tanítási időn kívül a többi, nem tanrendi tevékenységhez és szervezethez hasonlóan gyűlést, megbeszélést tarthassanak.

1992-ben született *Lee vs Weisman* ügyben [6] a Bíróság kimondta, hogy az érettségi ceremóniák alkalmával jó szerencséért való fohászokadás veszélyezteti az alapítási klauzulát.

A további vizsgálódások arra kerestek magyarázatot, hogy milyen egyházi tevékenységek támogatására lehet állami pénzügyi forrásokat felhasználni, illetve vallási iskolákat támogathat-e az állam, vagy a vallási iskolában tanuló 1-12 osztályosoknak adhat-e iskolaszereket.

Ebbe tartozott a tanárok és a vallási oktatók fizetésének, a tandíjnak, és visszatérítésének meg-

határozása is. De az iskolán kívüli foglalkozások, így a kirándulások költsége, vagy az iskolaépület felújítása és fenntartása, a nyelvoktatás is ide tartozott, vagy az állam által az iskola felé megkívánt tesztek, iskolai felszerelések költsége is.

Ennek meghatározása érdekében a Legfelsőbb Bíróság 1971-ben egy sajátos mérési módot, a *Lemon*-tesztet fejlesztett ki, hogy a bíróság mérlegelni tudja, az adott tevékenység vajon vallásinak minősül-e vagy sem.

A *Lemon*-teszt három kérdésre kíván választ adni:

1. Van-e az adott támogatni kívánt tevékenységnek, programnak tényleges vallási célja?
2. Az elsődleges cél vallási-e?
3. A program igényel-e tényleges állami elköteleződést az adott vallással?

A vizsgált kérdésnek mind a három esetben keresztül kell mennie az alkotmányossági szűrőn, hogy alkotmányos legyen, ez pedig csak úgy lehetséges, hogy a három kérdésre „nem” válaszok szülessenek.

A költségvetéssel kapcsolatban, az 1970-es, a Walz kontra Tax Commission ügyben [7] hozott döntés kimondta, hogy az egyházak, vallási szervezetek adómentessége, illetve adó visszatérítési joga nem az adott vallás, egyház támogatásának a célja, mivel a többi non profit szervezetnek is szól, illetve közfeladatokat ellátó intézményekre (kórház, könyvtár) is vonatkozik. Ebben az esetben az állam pozitív diszkriminációja valósul meg, mert a közösség jólétéhez, biztonságához járulnak hozzá, és ezzel hasznos közérdeket valósítanak meg.

Az ellenérv az volt, hogy ez veszélyezteti a vallási szervezet állami létrehozásának tilalmát. Ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság úgy ítélte meg, hogy a kormányzati támogatás nem jelent elköteleződést az adott vallással, és a kivétel eltörlése növelné a kormányzat beleszólását a civil és egyházi szférába, és növelné az egyházi tulajdon értékét.

1988-ban a Legfelsőbb Bíróság elé került a római katolikus egyház amerikai adómenetes státuszát megtámadó kereset egy abortuszt támogató csoport részéről, akik úgy érveltek, hogy az egyház veszélyezteti az *Internal Revenue Codot*, mely megtiltja, hogy vallási szervezetek választási kampányban részt vegyenek, mert ezzel elvesztenék adómentességüket.

A Bíróság alaposabb megfontolásra visszaküldte az alacsonyabb fokú bíróságnak az ügyet, és a kerületi bíróság a felperes abortuszt ellenző szervezet számára rendelt el további technikai kiegészítéseket.

Az egyházi politikai tevékenységgel és az adómentességgel kapcsolatban hozott korábbi ítéletek szerint egyrészt a véleménynyilvánításra az egyháznak ugyanolyan joga van, mint bármely más szervezetnek. Az adómentesség - a bíróság értelmezése szerint - megszegi az alapítási klauzulát és az állam elköteleződik egy bizonyos vallással szemben.

Brenan bíró úgy értelmezte az alapítási klauzulát, hogy az állam nem támogathat olyan világi intézményeket, amelyek alapvetően vallási tevékenységet végeznek, és olyan kormányzati intézményeket, amelyeket vallási céllal alapítottak, vagy vallásos módon szolgálnak a kormányzatot és a vallási jelleg elsikkad.

A bírósági döntések azt eredményezték, hogy a vallási közösségek és szervezetek egyre aktívabb szerepet kezdtek játszani a politika alakításában, és különösen a Republikánus Párt a korábbinál hangsúlyosabb szerepet kívánt szítani neki a szavazók mobilizálásában.

(2012.01.14.)

További részek :

1. A mai fekete identitás az USA-ban
2. Az amerikai fekete politikai kultúra
3. Pillanatkép a mai amerikai fekete társadalomról
4. Harc a a fekete szavazókért: Politikai kommunikáció és kampánystratégiák szövetségi és állami választásokon az USA-ban

6. Harmadik pártiság egyenlő fekete párt?
7. A Jim Crow rendszer kialakulása Délen
8. Az NAACP létrejöttétől Franklin D. Rooseveltnél elnökválasztási kampányáig
9. Henry Truman elnökségétől a *Voting Rights Act* törvénybe iktatásáig
10. Az 1960-as amerikai elnökválasztási kampány és az Afrika-kérdés
11. A *Voting Rights Act* megszületésétől a Ronald Reagan-i neokonzervatív fordulatig
12. Jesse Jackson Szivárvány Koalíciójától Barack Obama elnökválasztási kampányáig
13. Jesse Jackson 1984-es elnökválasztási kampánya
14. George W. Bush, az « együttérző konzervatív », a republikánusok és a fekete közösség
15. Barack Husszein Obama 2008-as elnökválasztási kampánya
16. Hillary Rodham Clinton 2008-as elnökválasztási kampánya
17. *Affirmative Action*: A pozitív diszkrimináció elmélete és gyakorlata az USA-ban

Jegyzetek

[1] Lacewall, Harris-Melissa W: « Righteous politics: The Role of the Black Church in Contemporary Politics. » *Cross Currents*, Vol. 54, No 2, June 2007., p. 30.

[2] Barnes, Sandra L: « Black Church Culture and Community Action. » *Social Forces*, Volume 84 Number 2., December 2005, pp. 968-994. (p. 980.)

[3] A kifejezés tulajdonképpen az utazás szabadságát jelenti, amely egy 1960-os Legfelsőbb Bírósági határozatra támaszkodik, amely a *Boynton vs Virginia* ügyben az államközi buszjáratokon bevezetett szegregált ülésrend tilalmát az állomások szolgáltatóegységeire is kiterjesztette. A *Freedom Ride* utasai a törvény gyakorlati végrehajtását tesztelték, amely korántsem volt veszélytelen, hiszen a *Greyhound* buszok végállomásain gyakran botokkal és vasdorongokkal felfegyverkezett tömeg várta őket. A támadás következtében a résztvevők szerencsés esetben az adott állam börtönében kötöttek ki a szegregációs törvények megszegése miatt, rosszabb esetben súlyos sérülésekkel kerültek kórházba.

[4] Engel kontra Vitale: <http://supreme.justia.com/us/370/421/case.html>, (Letöltve: 2009. november 19.)

[5] Wallace kontra Jaffree : <http://supreme.justia.com/us/472/38/case.html>, (Letöltve: 2009. november 19.)

[6] Lee kontra Weisman : <http://supreme.justia.com/us/505/577/case.html>, (Letöltve: 2009. november 19.)

[7] Walz kontra Taxc, <http://supreme.justia.com/us/397/664/case.html>, (Letöltve : 2009. november 20.)

Képek forrása :

Címloldal - <http://preaprez.wordpress.com/>

6. old. - <http://www.islandmix.com>

Schlenker Ádám

- az ELTE Társadalomtudományi Karán tanult politológia és kulturális antropológia szakon, szakdolgozatát az amerikai fekete politikai kultúráról és a mai férfi testképről írta.

- kutatási területei az európai összehasonlító politika, az USA kül- és belpolitikája, a közpolitika és az esélyegyenlőség.

Schlenker.Adam(kukac)gmail(pont)com

Europa Varietas Intézet

1135 Budapest, Szent László út 15. 5. em. 8.
<http://www.europavarietas.org>
info(kukac)europavarietas(pont)org

© Schlenker Ádám
© 2011-2012 Europa Varietas Alapítvány